

Jaarverslag 2021

Agrarisch natuurbeheer Zuidoost-Friesland

Colofon

Het werkgebied van Elan Zuidoost-Friesland:
de gemeenten Weststellingwerf, Ooststellingwerf,
Heerenveen en Opsterland.

2

Uitgave van ELAN Zuidoost-Friesland

Commissieweg 15
9244 GB Beetsterzwaag
T: 0512-383800
E: info@elan-zofriesland.nl
www.elan-zofriesland.nl

*ELAN is een collectief dat bestaat uit de Agrarische natuurverenigingen:
De Alde Delte, VANL Weststellingwerf, Grien Brongergea en Gagelvenne.*

Oplage: 50
Tekst: bestuursleden en medewerkers.
Vormgeving: Wybo Smids en Monique Dijkstra.
Fotografie: Nadine de Ruiter en Piet Douma.
Communicatie: Douwe Gerlof Heeringa
Gebiedscoördinatoren: Jetty Haaijer, Hanneke Van Daatselaar
en Sander Zonderland.

Inhoud

Colofon	2
Voorwoord	5
Gegevens 2021	6
Missie ELAN	7
Terugblik 2021	8
Monitoring	10
Projecten 2021	12
Blauwe kiekendief	14
Vooruitblik 2022	15
Communicatie	16
Contacten, netwerk en partners	17

Voorwoord

Waar het de afgelopen twee jaar leek alsof er niet veel om ons heen gebeurde, zoveel anders is het begin 2022. In Oost-Europa gebeurt ineens van alles. De huidige geopolitieke ontwikkelingen gaan wellicht meer effect hebben dan we ons jarenlang voor konden stellen.

Als de graanproductie in Rusland en Oekraïne tegenvalt, dan leidt dat tot tekorten op de wereldvoedselmarkt. Het lijkt erop dat niemand hier rekening mee heeft gehouden. Het is niet ondenkbaar dat er straks hernieuwde focus op voedselproductie komt en klimaatmaatregelen en uitbreiding van natuur in een ander perspectief komen te staan.

Ondertussen komt er in Nederland veel op de boeren af. De politiek heeft grote opgaves voor woningbouw. Daarnaast heeft de politiek zich in een lastige situatie gemanoeuvreerd met betrekking tot stikstof. Dit nog los van zeer ambitieuze klimaatakkoorden. Het lijkt erop dat de politiek de ruimte voor een oplossing zoekt bij de landbouw.

Het is belangrijk dat de landbouw samen optrekt en met één geluid komt. Versnippering van belangen wordt uitgespeeld, dat is altijd in het nadeel van de agrarische sector. Samen sta je sterk en dat is waar je iets mee bereikt. We hebben er alle belang bij dat de landbouw in Nederland sterk blijft. Dat lukt alleen door ons in te zetten voor boeren die boer willen blijven.

De boeren die blijven, hebben perspectief nodig. Maar niet alleen perspectief, ook een duurzame bedrijfsvoering. Hoe mooi de wensen van sommi-

ge politici ook klinken, uiteindelijk moet er ook onder de streep verdiend worden. Over natuurinclusieve verdienmodellen wordt gesproken, maar de consument moet het wel willen betalen. Duurzaamheidsmaatregelen kosten nou eenmaal geld. Tot het zover is hebben boeren er alle belang bij dat hun bedrijf financieel gezond is. Wat we nodig hebben, zijn boeren die door willen én kunnen gaan. Dát is pas duurzaam.

Zonder boeren geen agrarisch natuurbeheer. Zonder agrarisch natuurbeheer geen grootschalige inzet voor weidevogels, soortenrijkdom en landschap.

Dat is waar ELAN zich voor inzet: samen met de blijvende boeren agrarisch natuurbeheer uitvoeren en het landschap beheren.

Kees van de Lageweg

Voorzitter ELAN

Gegevens 2021 ANLb ELAN

Open grasland
596,5 ha

Open akker
24,84 ha

Droge dooradering
241,5 ha

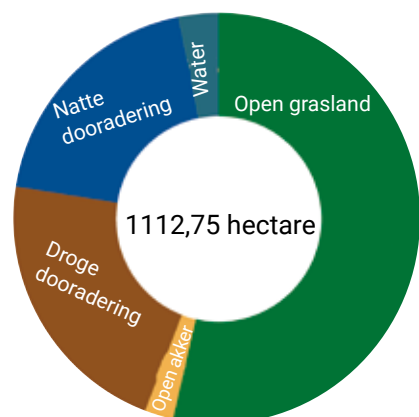
Natte dooradering
214,93 ha

Water
34,98 ha

totaal beheerd 1112,75 hectare

6

Beschikking ANLb 2021	hectare	bedrag/ha	max. subsidie
Open grasland	596,50	€ 412,48	€ 246.044,32
Open akker	12,84	€ 2.415,18	€ 59.993,07
Droge dooradering	241,50	€ 3.307,60	€ 798.785,40
Natte dooradering	214,93	€ 1.440,00	€ 309.499,20
Water	34,98	€ 1.538,95	€ 53.564,24
totaal	1112,75		€ 1.467.886,23

* Beschikking ANLb 2021 omvat de totaal aangevraagde ha's bij Provincie Fryslân.

Verdeling beheer over de verschillende pakketten in 2021

Beheerpakketgroep	aantal BE	hectare
Grasland met rustperiode	64	149,04
Plasdras	14	6,91
Legselbeheer	146	452,55
Kruidenrijkgrasland	20	55,66
Extensief beweiden	2	5,71
Ruige mest*	43	128,11
Hoogwaterpeil*	17	11,40
Botanische weiderand	8	35,86
Botanische hooiland	29	90,00
Botanische weiderand met uitgesteld maaien	1050	243,66
Poel en klein historisch water	54	5,89
Elzensingels	348	5,38
Houtwallen	1192	75,76
Bomenrijen	252	0,42
Solitaire boom	180	0,02
Hakhoutbosje	94	32,77
Bosje en bossingel	140	49,30
Ecologisch slootschonen	605	14,81
Wintervoedselakker 1 juni tot 1 maart	13	12,61
Meerjarige vogelakker	4	7,44
Kruidenrijke akkerranden	18	6,76
totaal	4293	1390,06

Vershil ingetekend en gerealiseerd zit in controles NVWA. waardoor sommige BE's of delen van BE's niet meetellen in totaal oppervlakte.

Ruige mest = alle toegediende ruige mest deze ha's zijn dubbel geteld omdat dit op bepaalde pakketten mag worden uitgereden.

Hoogwaterpeil wordt ook dubbel geteld omdat dit invloed heeft op de rand van het perceel dat er aan grenst.

Missie ELAN Zuidoost-Friesland

Samen het landschap beheren. Dat is wat de 375 boeren van het collectief ELAN doen. Voor natuurbeheer en biodiversiteit in Zuidoost-Friesland.

Behendig wordt het Zuidfriese landschap van beekdalen en houtwallen dynamisch onderhouden. Een thuis voor bijzondere flora en fauna.

De hoger gelegen zandruggen en de waterrijke beekdalen van Alddijp, Tjonger en Linde zijn ons atelier voor agrarisch natuurbeheer. Waar we de ringslang, heikikker en geelgors verwelkomen, als maaikorf en kettingzaag het werk voltooid hebben. Met de elementen als bouwstenen.

Welkom in de expositie van de boeren met ELAN.

Terugblik 2021

De eerste ANLb-periode (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) liep 6 jaar van 1-1-2016 tot en met 31-12-2021. Door vertraging in de besluitvorming van het Europese landbouwbeleid is er voor gekozen om van 2022 een tussenjaar te maken.

Afgelopen jaar zijn alle deelnemers benaderd om te vragen of zij hun beheer met één jaar willen verlengen onder dezelfde voorwaarden en met dezelfde beheervergoedingen. Van de 370 deelnemers hebben 355 hun beheer verlengd.

8

Cijfers projecten 2021

- Zaaïen in Zuidoost 2021
Insectenrijke bloemenrand 84 beheereenheden 11,77 ha.
- On the way to Planet Proof
Diverse pakketten Friesland Campina totaal 318 beheereenheden 137,41 ha

Droge dooradering

2021 was een jaar waarin vergeleken met de eerdere beheerjaren relatief weinig 'zwaar' beheer is uitgevoerd. Vooral in de eerste beheerjaren is veel achterstallig onderhoud uitgevoerd. We zien dat de beheerders het beheer steeds beter uitvoeren. De informatieve bouwhekdoeken hebben het gehele seizoen in het veld gestaan, zodat omwonenden en andere burgers kunnen zien waarom er gezaagd wordt. Het verhaal vertellen waarom er beheerd wordt, blijft belangrijk.

Natte dooradering

Binnen het leefgebied Natte dooradering is het beheer gericht op sloten en de aangrenzende gronden. Sloten worden ecologisch geschoond, waarbij *slechts* 50 tot 80% van de beplanting wordt verwijderd. De perceelranden worden niet bemest, zodat ze verschralen. Op deze manier creëren we een gunstige biotoop voor in en om het water levende dieren.

Om deelnemers en loonwerkers te informeren over een juiste manier van ecologisch slootschonen hebben we in september samen met Living Lab Fryslân een demonstratie over dit onderwerp georganiseerd.

Open grasland

Het lange natte en koude voorjaar in 2021 heeft zowel negatieve als positieve effecten op de weidevogels gehad. Door het natte weer zijn er later in het voorjaar meer kuikens uit het ei gekropen die betere overlevingskansen hadden en

meer voedsel. De aantallen weidevogels in onze gebieden vertonen een lichte stijging ten opzichte van vorige jaren.

Categorie Water

Het agrarisch natuurbeheer binnen de 'categorie Water' gaat voornamelijk om beheer voor een betere waterkwaliteit. Het beheer is dan ook gericht op het voorkomen van uit- en afspoeling van mineralen en meststoffen in het oppervlaktewater. Er wordt dus gewerkt met een bemestingsvrije zone langs sloten. Hierdoor verschromen deze randen en trekken ze vervolgens veel insecten aan. Een win-win situatie dus.

Open akker

Ten opzichte van 2020 is het leefgebied 'Open akker' in 2021 flink vergroot. Middels een zienswijze op het natuurbeheerplan van de provincie Fryslân is de oppervlakte van het leefgebied uitgebreid. Aan de noordkant richting Haulerwijk en Waskemeer en aan de westkant richting Weststellingwerf, tot aan Zandhuizen. Grenzend aan de Drents-Friese grens.

De uitbreiding van het leefgebied ging ook gepaard met uitbreiding van budget. Dit budget hebben we voornamelijk ingezet in de *nieuwe* begrenzing. Dit heeft geresulteerd in 15 deelnemers en bijna 27 ha beheer. De pakketten zijn niet uitgebreid, aangezien 2021 het tweede jaar was met akkervogelbeheer. Al het beheer van 2020 is ook op dezelfde plek blijven liggen. Dit op verzoek van de deelnemers. Sommige beheereenheden waren het eerste jaar minder goed gelukt. Het

tweede jaar waren ze echter van veel betere kwaliteit. Een leerpunt vanuit 2020 was (na monitoring), dat het *pakket Wintervoedselakker* het beste in de buurt van singels, bosjes en/of erven kunnen liggen. Dit zorgt ervoor dat de vogels die gebruik maken van de akker, kunnen vluchten bij gevaar. Veelal is dit gevaar een sperwer. Vrij gelegen wintervoedselakkers zijn minder in trek bij vogels. Hier is rekening mee gehouden bij de invulling van het beheer in 2021.

Monitoring

ELAN heeft schouwcommissies binnen de verschillende leefgebieden. De schouwers doen jaarlijks een steekproef van beheereenheden, waarbij ze beoordelen op beheereisen en -voorschriften. Deze bevindingen worden jaarlijks in de vorm van een schouwrapport naar de deelnemers gestuurd.

10

Wie doet de monitoring?

Naast de schouwcommissie zijn er beheerregisseurs. Dit zijn veldmensen die werving doen van deelnemers voor Agrarisch Natuurbeheer en andere projecten. Ook gaan zij op verzoek van ELAN of deelnemers beheeradviezen geven, op locatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het markeren van bomen die moeten blijven staan met het zagen van een houtsingel.

Monitoring van beheer en doelsoorten wordt gedaan door externen. Dit zijn: RAVON (Natte dooradering), Landschapsbeheer Friesland (Droge dooradering en Open akker) en de Vogelwachten (Open grasland).

Monitoring Droge dooradering

Het leefgebied Droge dooradering is geschouwd in de periode 15 maart - 1 oktober. Hieronder staan de resultaten van de schouw;

Tabel: schouwresultaat Droge dooradering 2021

Schouw 2021

nr.	Pakket	Geschouwd	Herschouwd	Afgekeurd
P1	Boom op landbouwgrond	0	0	0
P2	Bomenrij	10	2	0
P3	Hakhoutbosje	4	0	0
P4	Bosje	12	3	0
P5	Poel en klein historisch water	4	0	0
P6	Houtwal en -singel	68	11	1
P7	Elzingsingel	15	0	0
Totaal		113	16	1

De tekortkomingen betreffen:

- Bij het slootschonen is het vrijgekomen materiaal in het element verwerkt
- Het snoeihout is in het element verwerkt (en niet op rillen gelegd; dat mag in houtsingels, bosjes en hakhoutbosjes)
- De snoei wordt uitgevoerd met de klepelmaaier. Dit is niet toegestaan
- Het raster is vastgemaakt aan het element.

Ook is de monitoring van de broedvogels weer uitgevoerd in 2021. Van de doelsoorten was opnieuw de geelgors het meest talrijk, gevolgd door de braamsluiper en de gekraagde roodstaart. De totaal aantal territoriumindicerende waarnemingen zijn ten opzichte van 2020 iets minder in ELAN gebied. Mogelijke oorzaak kan zijn doordat het voorjaar wat later op gang is gekomen in 2021.

Monitoring Natte dooradering

In juni zijn 77 botanische randen geschouwd op het niet bemesten en de maaibeperking (op een strook van 2 meter uit de slootkant zit een uitgestelde maaidatum tot 15 juni). Het merendeel hiervan is goedgekeurd en een aantal deelnemers heeft een beheeradvies gekregen.

De schouw van het pakket ecologisch slootschonen vond plaats in december. Van de 34 geschouwde sloten zijn er 28 goedgekeurd.

RAVON heeft de monitoring uitgevoerd met doelsoorten onder amfibieën en vissen. Opvallend is dat de heikikker en bittervoorn het in de gebieden waar ANLb pakketten zijn afgesloten het dit jaar beter doen dan in de referentiegebieden zonder beheerpakketten. De kleine modderkruiper komt in beiden gebieden ongeveer evenveel voor. De weinige poelkickers en kamsalamanders die zijn gevonden, zaten voornamelijk buiten gebieden met agrarisch natuurbeheer.

Monitoring Open grasland

De schouw is voornamelijk op plasdras gericht. Dit pakket is belangrijk voor de weidevogels en lastig om goed uit te voeren. Er is één plasdras afgekeurd, omdat deze door het natte voorjaar niet tijdig gerealiseerd kon worden. Kruidrijkgrasland is in 2 gevallen eerder gemaaid in overleg met vogelwacht en collectief om meer variatie te krijgen als het gewas te dicht wordt. De rustperiode is in twee gevallen verstoord. In beide gevallen gaat dit om een betonpad dat bij de intekening nog niet aangepast was. Het beheer wordt goed uitgevoerd en voor knelgevallen is er overleg met de vogelwacht en het collectief.

In de totalen van het collectief laten alle 4 de hoofdsoorten een stijgende lijn zien. De Kievit, scholekster en tureluur zitten boven het niveau van 2016. Het aantal grutto's gaat ook omhoog maar zit nog net onder het aantal van 2016.

Monitoring Categorie Water

De monitoring van de categorie water wordt meegenomen bij de monitoring binnen 'Natte dooradering'. Het gaat hierbij om botanische weideranden.

Monitoring Open akker

De beheereenheden binnen Open akker zijn nog niet officieel geschouwd. Er is wel nauw contact met de deelnemers over de beheereenheden; of ze lukken of niet en wat de succesfactoren kunnen zijn. We zijn in opbouw met dit leefgebied en gaan vanaf de nieuwe periode in 2023 de beheereenheden meenemen in de schouw.

Er wordt jaarlijks wel gemonitord op aanwezigheid van (vogel)soorten. Zowel in de broedperiode als in de winterperiode. Het blijkt dat de beheereenheden een grote aantrekkingskracht hebben op zowel broedvogels als op overwinterende vogels. De aantallen waren in 2021 hoger dan in 2020.

Hieronder het overzicht voor de broedvogels:

soort	aantal waarnemingen in beheereenheid	in buffer
Geelgors	4 (2 in 2020)	26 (26 in 2020)
Gele Kwikstaart	29 (8 in 2020)	18 (19 in 2020)
Veldleeuwerik	5 (1 in 2020)	5 (6 in 2020)

De monitoring van de wintervoedselakkers laten enorme aantallen gorzen en vinkachtigen zien. Dit is ook veel hoger dan in 2020; het lijkt alsof de vogels elkaar "aantrekken". De meest waargenomen soorten in de wintervoedselakkers zijn de vink, groenling, putter, keep, geelgors en rietgors.

Projecten 2021

Herstel en Versterken Leefgebied Droge Dooradering (HVLDD)

2021 was het vierde jaar van het project Herstel en Versterken Leefgebied Droge Dooradering (HVLDD). De beheerregisseurs van ELAN hebben het budget binnen het project weten weg te zetten, door het werven van nieuwe project-deelnemers. Er zijn erg veel singels, bosjes en poelen hersteld en aangelegd. Punt van aandacht blijft het succes van de nieuwe aanplant. Door droge jaren is er veel verloren gegaan. De dode beplanting is vervangen door nieuwe aanplant. Het winterseizoen van 2021/2022 is het laatste uitvoeringsseizoen, waarna het project wordt afgesloten.

12

Zaaien in Zuidoost (ELAN-deelnemers)

In 2021 hebben 42 boeren en andere grondgebruikers meegedaan aan het project Zaaien in Zuidoost voor ELAN-deelnemers. Binnen dit project konden maximaal 0,5 hectare grond inzaaien met een 1-jarig bloemenmengsel. Deze locaties moeten op zichtplekken liggen, zodat niet alleen de insecten er

Zaaien in Zuidoost (particulieren)

Dit project betekent dat wij burgers zaaizaad aanbieden om rond het eigen huis in te zaaien. Door samen te zaaien hoopt ELAN dat bewoners van de regio beter begrijpen wat de boeren inzaaien voor de biodiversiteit op grote schaal.

Voor het tweede jaar op rij verdeelde ELAN zakjes zaaizaad in Zuidoost-Friesland. Je kon deze via de website bestellen, maar ook bij zeven boerderijwinkels halen. Alle 2000 zakjes, werden aangeboden door **Frisian Seeds uit Gorredijk**.

van profiteren, maar ook de burger. In totaal is er in 2021 een oppervlakte van 11,5 hectare ingezaaid met een bloemrijk mengsel.

Naast de bloemenranden werden er in het kader van Zaaieren in Zuidoost ook zonnebloemen gezaaid. 22 Deelnemers hebben samen 143 hectare maïs omrand met zonnebloemen.

Creatief in en met bloeiende randen

In september hebben we samen met Stichting Bloeiend Boerenland, Bijenbrigade Beetsterzwaag en Museum Opsterland een schilder- en fotografer activiteit georganiseerd. Deelnemers konden op twee locaties in bloeiende akkerranden schilderen en/of fotograferen. Op deze manier wilden met kunst, aandacht vragen voor biodiversiteit in gemeente Opsterland. Een selectie van de gemaakte werken wordt van 15 september tot 6 november 2022 geëxposeerd in museum Opsterland.

Herstel Agrarisch Cultuurlandschap Friesland 2019

Als ELAN werken we mee bij de uitvoering van dit project van Landschapsbeheer Friesland, samen met de Friese collectieven. We zijn gestart met het werven van deelnemers voor erfbeplanting, aanplant van struweelranden, aanleg van duikers en het inzaaien van akkerranden. In 2022 loopt dit project verder.

Agricycling/ Groenstations

In 2020 spraken we de ambitie al uit: we willen graag meedoen aan het verwerken van groenstromen op het boerenerf. Door verrassende samenwerkingsvormen composteren we dan lokaal snoeiafval, hekkelspecie en maaisels. De opbrengst is goed voor het land. Belangrijk is dat de boeren door regels niet gezien worden als 'afvalverwerker'. Vanuit het ELAN-bestuur zijn we actiever geworden in deze discussie. Ook sloten we ons aan bij een provinciale samenwerking. In 2022 hopen we nog meer progressie te maken.

Optimalisatie kruidenrijk grasland

Afgelopen zomer is dit project gestart als vervolg op Koeien en Kruiden. Net als de andere Friese collectieven maken wij deel uit van de projectgroep, die onder leiding staat van Hogeschool Van Hall Larenstein. Eind van het jaar zijn we gestart met de werving onder onze deelnemers om iemand bereid te vinden om een demoveld aan te leggen. Met demo's willen we belangstellenden informeren over de kansen voor de ontwikkeling van kruidenrijkgrasland.

On The Way To Planet Proof

Net als in 2020 heeft BoerenNatuur van FrieslandCampina het verzoek gekregen om het project 'On the Way to PlanetProof' 2021 (afgekort PlanetProof) uit te voeren. Alle deelnemers aan deze melkstroom moeten aantonen dat zij op een bepaald percentage van hun bedrijfsoppervlak aan natuur- en landschapsbeheer doen. ELAN viel binnen de steekproef van 2021 om dit voor een deel van de PlanetProof deelnemers in Zuidoost Friesland te registreren en vervolgens te bekijken in het veld. ELAN heeft dit voor acht melkveehouders gedaan. Tevens is er advies gegeven hoe men met kleine aanpassingen in de bedrijfsvoering aan meer agrarisch natuurbeheer kan doen.

Klimaat robuust waterbeheer Friese zandgronden

Op 4 locaties op de Friese zandgronden, waarvan twee in ELAN-gebied, worden de grondwaterstanden gemeten, nadat er maatregelen genomen zijn om het water "vast te houden". Hierdoor krijgen we inzicht in de effecten van de maatregelen. Het doel is deze gegevens te combineren met een aantal bedrijfsgegevens zoals: grasgroei, draagkracht van de grond, bemesting en

beweiding. Deze informatie, gecombineerd met de grondwaterstand moeten het mogelijk maken om een voorspelling te kunnen doen over de productiviteit van de grond.

Water vasthouden op hogere zandgronden

Bij dit project worden maatregelen, zoals peilgestuurde drainage, verondiepen van sloten en/of het plaatsen van stuwen, geadviseerd en uitgevoerd door individuele boeren om water vast te houden. 2021 Was voor de provincie het laatste jaar van dit project. De bedoeling is dat het Wetterskip in een vergelijkbaar project dit soort maatregelen uit zal gaan voeren.

In de periode 2019-2021 zijn negen aanvragen gedaan die geheel of gedeeltelijk zijn uitgevoerd. En er zijn negen bedrijven waar een concept advies voor gemaakt is, zodat deze plannen (als er duidelijkheid is over het vervolg) ook uitgevoerd kunnen worden. De corona-maatregelen hebben een vertragende werking op de resultaten gehad.

Gebiedscommissie Koningsdiep

ELAN startte samen met LTO Opsterland, ANV De Alde Delte en Stichting beekdallandschap Koningsdiep (ook bekend als It Alddijp of de Boarne) een verkenning naar draagvlak voor een gebiedsproces in de streek rondom Tijnje.

Een vergelijkbaar proces is een aantal jaren eerder gestart rondom Aldeboarn. Vanuit de ELAN-deelnemer is het een voordeel dat je mee aan het roer staat in deze zoektocht naar een richting voor de toekomst. De verwachting is dat deze werkwijze op groot draagvlak kan rekenen, net als eerder rond Aldeboarn. De verkenning gaat begin 2022 van start.

Blauwe kiekendief gespot

In Haulerwijk spotte één van onze deelnemers een blauwe kiekendief.
Hier doen we het voor!

De blauwe kiekendief is één van de zeldzaamste broedvogels in Neder-

land. Er komen ongeveer maar 10 broedparen voor in ons land, vooral in Oost-Groningen en op de Wadden. Dit mannetje is waarschijnlijk een wintergast, die zich te goed doet aan de muizen die in de wintervoedselakker leven. Later werd er zelfs ook een vrouwtje gespot. Zou er iets moois kunnen opbloeien?

A male blue-winged teal (Blauwe kiekendief mannetje) is captured in flight, soaring over a field of tall, dry grasses. The bird's wings are spread, showing a white underside and dark upper surfaces. The background is a soft-focus landscape of trees and a blue structure, possibly a water tower, under a hazy sky.

*Blauwe kiekendief mannetje.
Foto: Heike Hilhorst Cazemier*

Vooruitblik 2022

Digitaal ondertekenen van contracten en beheerovereenkomsten

BoerenNatuur heeft voor de collectieven het digitaal ondertekenen mogelijk gemaakt. Voor de deelnemers en de collectieven is dit vooral in tijden dat contactmomenten beperkt moeten worden een waardevolle aanvulling. Nieuwe ontwikkelingen kosten tijd. ELAN gaat in het 1e kwartaal van 2022, de nieuwe contracten en beheerovereenkomsten via digitaal ondertekenen (signhost) naar de deelnemers sturen. Na ondertekening door de deelnemer worden de documenten in "mijn BoerenNatuur" opgeslagen.

Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT)

De Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) is in 2020 gestart en vraagt veel tijd. In 2021 zijn de grondgebruikers met ANLb aangeschreven om hun percelen onder landbouwgewassen, houtopstanden zoals houtsingels en bosjes en sloten te controleren en indien nodig aan te passen. In ons werkgebied zijn veel landschapselementen waardoor overzetting langer duurt. Nadat de Gecombineerde Opgave ingediend is op 15 mei, gaat RVO verder met het overzetten van de percelen. Als er verschuivingen plaatsvinden ten opzichte van voorgaande jaren moeten zowel de grondgebruiker als ELAN de (beheer) oppervlaktes aan passen.

Herstel Agrarisch Cultuurlandschap Friesland 2021

In de loop van 2022 gaat dit project van Landschapsbeheer Friesland waarschijnlijk van start. Hierin wordt samengewerkt met alle Friese collectieven. Als ELAN werken wij mee bij de uitvoering van de diverse maatregelen, zoals realisatie akkerranden, natuurvriendelijke oevers en erfbepanting. Wij informeren onze deelnemers in de loop van 2022 over de mogelijkheden.

Natuur inclusieve landbouw

De Groote Veenpolder is een vrij intensief melkveegebied. Met dit project worden mogelijkheden voor natuurinclusieve landbouw in beeld gebracht. Hier-

voor zijn 30 boeren geïnterviewd. Wat kan, wil en/of moet een agrariër in het veenweide gebied doen om het bedrijf in de toekomst op een natuur inclusieve manier te runnen. Deze fase van het project wordt in april afgerond.

Afronding HVLDD

Deze winterperiode is het laatste uitvoeringsseizoen voor het project Herstel en versterken Leefgebied Droge Dooradering. In dit project worden landschapselementen opgeknapt en/of nieuw aangelegd. Het totale resultaat van het gehele project in ons werkgebied is als volgt;

Elementsoort	Resultaat (hersteld en/of aangelegd)
Hout- en elzensingels	59 km
Bosjes	12,3 hectare
Poelen/dobben	28 stuks
Solitaire bomen en bomenrijen	183 stuks

We hopen dat we in de toekomst de herstelde en aangelegde elementen in het ANLb kunnen opnemen.

Einde beheerperiode

Het huidige Subsiestelsel Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer is in 2016 van start gegaan met 6-jarige contracten. Deze contracten liepen t/m 31-12-2021. De verwachting was dat per 1-1-2022 een nieuwe periode ANLb van start zou gaan. Dit zou tegelijk zijn met het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid. Dit heeft echter vertraging opgelopen. Vandaar dat alle ANLb contracten met 1 jaar zijn verlengd, tot 31-12-2022. Wij gaan dit jaar bezig met de invulling van het nieuwe ANLb. Alle deelnemers zijn benaderd voor verlengen van de beheercontracten. In de loop van 2022 zal iedere deelnemer een uitnodiging krijgen om het beheercontract voor de nieuwe periode door te spreken en vervolgens de overeenkomst af te sluiten.

Communicatie

Getallen per 31-12-2021

Website/ Social Media/ Nieuwsbrieven

437 volgers op Facebook (toename van 67 volgers)

237 volgers op Twitter (toename van 31 accounts)

155 volgers op Instagram (toename van 32 accounts)

Er zijn in 2021 12 nieuwsbrieven verstuurd. Op 31-12-2021 was het totaal aantal ontvangers 1.142. Een toename van 248 adressen.

16

Meer weten? www.elan-zofriesland.nl #boerenmetelan

Zagen voor een nieuw begin

Tot en met einddatum van 15 maart vroegen we aandacht voor het beheer van houtwallen, hakbosjes en andere plekken met struiken en bomen in het landschap. Op plekken komen spandoeken te staan die aandacht vragen voor de aanpak. Ook was er in februari een artikel in de SA!24 over de campagne.

Bouwhekdoeken plasdras en bloemenranden

In maart zijn er bij een aantal plasdrassen in Zuidoost-Friesland bouwhekken met een campagnedoek geplaatst. Om aandacht te vragen voor het positieve effect van natte plekken voor weidevogels. Ook werden er later in het voorjaar bouwhekdoeken geplaatst bij bloemenranden van deelnemers.

Infopanelen bij wintervoedselakkers

Steeds vaker vragen voorbijgangers die geïnteresseerd zijn in het landschap wat ze in de herfst zien. Zoals de wintervoedselakkers voor overwinterende vogels in de leefgebieden 'Open akker.' Woensdag 22 december werd het eerste informatiebord onthuld door gedeputeerde Fokkinga, in de wintervoedselakker bij maatschap Jongma in Ravenswoud. Daarmee vierden we ook dat de pilot 'Open akker' steeds meer belangstelling krijgt bij ELAN-deelnemers.

Contacten, netwerk en partners

Natuureducatieorganisatie IVN

Samen met natuureducatieorganisatie IVN hebben acht basisscholen uit de gemeenten Heerenveen en Opsterland bij ELAN-deelnemers geholpen met beheerwerkzaamheden in de houtwallen, zoals zagen en boompjes uit trekken. Het ging om leerlingen uit de groepen 7 en 8. Met deze opdrachten werd duidelijk gemaakt dat de aanwezigheid van verschillende lagen (boomlaag, struiklaag, kruidlaag en moslaag) van groot belang is voor de biodiversiteit.

Living Lab

In samenwerking met LivingLab is er in september een demonstratie ecologisch slootschonen georganiseerd bij één van de ELAN-deelnemers. Na een theoretisch deel gingen de deelnemers naar een sloot. Hier werd een baggerspuit en het ecologisch slootschonen gedemonstreerd. De bijeenkomst is vooral bezocht door loonwerkers, medewerkers van TBO's en de uitvoeringsdiensten van gemeenten.

Kollektiven Beried Fryslân (KBF)

ELAN Zuidoost-Friesland is onderdeel van het provinciale 'Kollektiven Beried Fryslân' (KBF). Het is een samenwerkingsverband met de zes andere collectieven en LTO Noord. Het KBF zorgt voor kennisuitwisseling, verzamelt data en communiceert erover naar de achterban en de inwoners van Fryslân.

BoerenNatuur

Wat KBF in Fryslân doet, is wat BoerenNatuur landelijk doet. Zij zorgen dat de randvoorwaarden van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) op orde zijn.

Erkend leerbedrijf

ELAN is een Erkend leerbedrijf. We staan ingeschreven op de 'stagemarkt'

zodat studenten van het Nordwin College ons kunnen vinden. Zo hebben we afgelopen jaar een stageplaats geboden aan twee studenten. Zij hebben een opdracht gedaan waarbij alle onder beheer zijnde poelen zijn geïnterviewd.

Terrein Beherende Organisaties (TBO's)

ELAN heeft goede contacten met de Terrein Beherende Organisaties (TBO's) in het werkgebied. Dit zijn Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Natuurmonumenten. Iedere TBO beheert haar eigen terreinen. De ELAN deelnemers beheren de tussengelegen landbouwgronden. Jaarlijks vinden er gesprekken plaats tussen ELAN en de TBO's, om zo goed op de hoogte te blijven van ieders activiteiten.

Gemeenten/ Provinsje/ Wetterskip

Jaarlijks vinden er gesprekken plaats met de gemeenten binnen het werkgebied van ELAN. De provincie schrijft jaarlijks een natuurbeheerplan, waarin o.a. de natuurdoelen voor agrarische natuur en landschapselementen staan verwoord. Met de ELAN-deelnemers proberen we hier invulling aan te geven. Dit in overleg met de provincie.

Wetterskip is medefinancier voor de categorie Water. Daarnaast is Wetterskip in diverse projecten partner, zoals bij 'Water vasthouden op hoge zandgronden'.

RAVON/ SOVON/ BFWW

Deze partijen zijn actief op het gebied van monitoring. RAVON houdt zich bezig met de monitoring binnen leefgebied Natte dooradering. SOVON is geen directe partner, maar via hun een applicatie, Avimap, worden tellingen ingevoerd. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de BMP (Broedvogel Monitoring Project) methode om territoria van broedvogels in kaart te brengen. BFWW richt zich op de weidevogels in het leefgebied 'Open grasland'.

